

AŞÛRE GÜNÜ*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili izleyicileri ve dinleyiciler!

Cumanız mübarek olsun... Allah-u Teâlâ Hazretleri dünyanın ve ahiretin her türlü hayırlarına ve cuma gününün bereketlerine, nimetlerine, mükâfâtlarına cümlelerinizi erdirdi...

a.Aşûre Günü Orucu

Müslümanların mübarek günlerinin en kıymetlisidir cuma günü... Bu cuma, Muharrem ayının dokuzu oluyor, cumartesi günü de onu oluyor. Biliyorsunuz Muharrem, hicrî senenin birinci ayıdır. Yâni dokuz gün önce 1421 hicrî yılına girdik; bütün Ümmet-i Muhammed hakkında, sizler hakkında, sevdikleriniz, yakınlarınız, dostlarınız hakkında hayırlı olsun... Dokuz gün de geçmiş oldu, yarın, yâni cumartesi günü Muharrem'in onuncu günü, Aşûre Günü olacak.

Peygamber SAS Efendimiz, bu günde oruç tutmayı tavsiye buyurmuştur hadis-i şeriflerinde. Mekke-i Mükەرreme'deyken, hicret etmeden önce de tutmuştur; Medine'de iken de tutmuştur. Bu husustaki hadis-i şeriflerden bazılarını bu sohbetimde nakletmek istiyorum. Cumartesi günü oruç tutmayı size hatırlatmak istiyorum.

---

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Peygamber SAS Efendimiz İbn-i Asâkir, İbn-i Cerîr ve Ahmed ibn-i Hanbel'in (*Rahmetu'llâhi aleyhim ecmaîn*) rivayet ettikleri bir hadis-i şerifte buyuruyor ki:¹

صُومُوا يَوْمَ عَاشُورَاءَ وَخَالَفُوا فِيهِ الْيَهُودَ صُومُوا
قَبْلَهُ يَوْمًا وَبَعْدَهُ يَوْمًا

(حم. ابن جرير، كر. عن داود بن علي عن أبيه عن جده) (عن ابن عباس)

RE. 309/4 (*Sùmû yevme àşûrâe, ve hâlifû fîhi'l-yehûde, ve sùmû kablehû yevmen, ve ba'dehû yevmen*)

Bu, Peygamber Efendimiz'in Muharrem'in onuncu günü oruç tutmayı tavsiye eden hadis-i şeriflerinden birisi. Biz a'sı kısa, "Aşûre" diyoruz. Ama Arapça'da *ayın*'dan sonra *elif* var, *şın*'dan sonra *vav* var, *rı*'dan sonra *elif* var, *elif*'ten sonra da *hemze* var; "Aşûrâ" diye kullanılıyor. Muharrem'in onuncu günü demek... Bunun dinler tarihinde Hazret-i Adem AS, Nuh AS, ondan sonraki peygamberler, Mûsâ AS zamanında mübarek, mutlu, güzel, mü'minleri sevindirici bir takım olayların vukû bulunduğu bir gün olması dolayısıyla, tarihî derinliği var. O bakımdan bugünde oruç tutmak iyi.

---

¹ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.241, no:2154; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.III, s.290, no:2095; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.287, no:8189; Dâvud ibn-i Ali babasından, o da dedesinden (Abdullah ibn-i Abbas RA'dan).

Kenzü'l-Ummâl, c.VIII, s.941, no:24221; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XIV, s.39, no:13736.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuş ki:

(*Sùmû yevme àşûrâ*) “Aşûre Günü’nde oruç tutunuz, (ve *hàlifû fîhi’l-yehûde*) ama, yahudilere muhalefet ediniz!”

Yahudiler de oruç tutuyorlar, Mûsâ AS Firavun’dan bugün kurtuldu diye. Tabii Mûsâ AS’la da mukayyed değil, Nuh AS da tufanın sıkıntılarından bugün kurtuldu. Daha öncesinden de bugünün bir önemi var. Bugünün önemi, mübarekliği dolayısıyla, mü’minleri sevindirici olayların sene içindeki tekerrür günü olması dolayısıyla oruç tutulmasını tavsiye ediyor. Ancak, yahudiler yanlış anlamasınlar, “Bak bunlar bizi taklit ediyorlar!” gibi yanlış yorumlanmasın diye buyuruyor ki:

(*Hàlifû fîhi’l-yehûde*) “Yahudilere muhalefet edin! (Ve *sùmû kablehû yevmen, ve ba’dehû yevmen*) Öncesinden ve sonrasında bir gün oruç tutun!” Yâni, dokuzunu ve on birini de oruç tutarak, onlardan farklılığı ortaya koymak istiyor.

Biz müslümanlar, Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin gönderdiği bütün peygamberleri, Hazret-i Adem Atamız’dan itibaren, Nuh AS’dan, İbrâhim AS’dan Mûsâ ve İsâ AS’a kadar hepsini kabul ediyoruz. Hepsinin de peygamber olduğunu bildiriyoruz. Sıradan insanlar olmadığını bilsinler istiyoruz. Çünkü eski ümmetlerden bazıları, bizim peygamber tanıdığımız bazı kimseleri, peygamber olarak bilemiyorlar. Meselâ, Süleyman AS gibi, Dâvud AS gibi kimseleri...

Halbuki, onlar da Allah'ın peygamberleri! Biz o bakımdan peygamberleri tasdik edici şahitleriz, ümmet olarak önemli kişileriz. Ümmet-i Muhammed çok mühim, önemli bir ümmet... Onlar için de böyle cankurtaran simidi gibi.

Öteki din mensubları, eski peygamberlere inanmış insanların torunları, o peygamberlerin öğrettiklerini sonradan değiştirmişler, bozmuşlarsa; onları da düzeltiyoruz. İtikaddaki, inançlarındaki hatalarını Allah-u Teâlâ Hazretleri, "Onlar şurada yanılmışlardır, öyle yapmaları benim rızama uygun değildir." diye bildirdiği için, Peygamber Efendimiz hadis-i şeriflerinde bunları bize bildirmiş.

Kur'an-ı Kerim'in ayetleri de, onların inanç konusundaki çok büyük yanlışlıklarını beyan ediyor. İnanca aykırı, Allah'ın rızasına aykırı sözlerini belirtiyor. Bunların yanlış olduğunu Kur'an-ı Kerim'den ve Peygamber Efendimiz'in hadis-i şeriflerinden anlayıp, hatalarını düzeltmesi lâzım eski din mensuplarının... Yanlışlıklarını, şirklerini, kâfirliklerini, küstahlıklarını, edepsizliklerini bırakmaları lâzım!..

Biz inancın aslını öğrettiğimiz için ve aslına tâbî olduğumuz için, Allah'ın rızasına uygun olarak, asırlar boyu devam eden asıl inanca bağlı olduğumuz için; bugünkü dünya üzerindeki birçok din mensublarını birleştirecek olan İbrâhim AS'a bağlılığımızı, onun tertemiz tevhid inancına bağlı olduğumuzu da, Peygamber SAS Efendimiz (*millete ibrâhime hanîfâ*) diye bildirdiği için, bizim durumumuz taklit değil düzeltme ve en doğru yol olmuş oluyor.

Peygamber Efendimiz onun için, bu hususun vurgulanmasını istediği için, önceden ve sonradan oruç tutmayı tavsiye ediyor.

Bu konuda başka hadis-i şerifler de var. Meselâ, Deylemî'nin Abdullah ibn-i Amr RA'dan naklettiğine göre, sevabını belirtmek için buyurmuş ki Peygamber Efendimiz:²

مَنْ صَامَ يَوْمَ الزَّيْنَةِ أَدْرَكَ مَا فَاتَهُ مِنْ صِيَامِ السَّنَةِ

يَعْنِي يَوْمَ عَاشُورَاءَ

(الديلمى عن ابن عمرو)

RE. 426/6 (*Men sâme yevme'z-zîneti, edreke mâ fâtehû min sıyâmi's-seneti, ya'nî yevme àşûrâ'*) “Kim zînet günü orucunu tutarsa, senenin öteki oruçlarından tutamadıklarını telâfi etmiş olur. (*Ya'nî yevme àşûrâ'*) Zînet günü, Aşûre Günü demektir.”

Meselâ, Zilhicce'nin oruçları vardı, Arafe Günü'nün orucu vardı, Şevval'in oruçları vardı. Aşûre Günü oruç tuttu mu, senenin öteki günlerinde oruç tutulsa sevap kazanılacak olan oruçlardan, yolculuğu, mâzereti, hastalığı sebebiyle kaçırdığı oruçlar varsa, onları da telâfi etmiş oluyor. Yâni, onların sevaplarını da yakalamış oluyor. O bakımdan bu gün oruç tutmak uygundur diye, Efendimiz beyan etmiş oluyor.

² *Kenzü'l-Ummâl*, c.VIII, s.953, no:24255; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XX, s.453, no:22597.

Buradan anlıyoruz ki, Aşûre Günü'nün bir adı daha var; *Yevmü'z-Zîneh*, Zînet Günü. *Zîneh* kelimesini, biz Türkçe'ye *zînet* olarak almışız. Zînet günü, süslenme, tezeyyün günü, bayram günü, herkesin güzel elbiselerini giyme günü gibi bir anlama geliyor.

“Bu zînet gününde kim oruç tutarsa, senenin öteki kaçırdığı oruçlarını telâfi etmiş olur; (*ya'nî yevme aşûrâ'*) yâni Aşûre Günü.” Bu sözülle Aşûre Günü'nü kastedtiğini, böylece hadisin sonunda beyan etmiş oluyor.

Diğer bir hadis-i şerifte var. Bir gün sabahleyin ahabına ilân ettirmiş Peygamber Efendimiz. Ahmed ibn-i Hanbel'in, Buhârî'nin, Müslim'in, Tirmizî'nin Selemetü'bnü'l-Ekva' RA'dan ve Müslim'in de bir başka hanım sahabiyeden rivayet ettiği birhadis-i şerif. Buyuruyor ki Efendimiz:³

---

³ Buhârî, *Sahîh*, c.II, s.705, no:1903; Müslim, *Sahîh*, c.II,s.798, no:1135; Neseî, *Sünen*, c.IV, s.192, no:2321; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.50, no:16574; Dârimî, *Sünen*, c.II, s.36, no:1761; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.III, s.290, no:2092; Hâkim, *Müstedrek*, c.III, s.608, no:6253; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.220, no:7824; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VIII, s.388; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.III, s.276; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.I, s.290, no:592; Seleme ibn-i Ekva' RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.359, no:27070; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.VIII, s.385, no:3620; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XXIV, s.275, no:700; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.361, no:3777; Rebi' bint-i Muavviz RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VIII, s.943, no:24227; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.IV, s.161, no:3001.

أَذِّنْ فِي النَّاسِ أَنَّ مَنْ كَانَ أَكَلَ فَلْيَصُمْ بَقِيَّةَ يَوْمِهِ
وَمَنْ لَمْ يَكُنْ أَكَلَ فَلْيَصُمْ فَإِنَّ الْيَوْمَ يَوْمٌ عَاشُورَاءُ

(حم. م. خ. ت. عن سلمة بن ألوقع؛ م. عن الربيع بنت معوذ)

RE. 67/4 (*Ezzin fi'n-nâsi, enne men kâne ekele felyesum bakıyyete yevmihî, ve men lem yekün ekele felyesum, feinne'l-yevme yevmü aşûrâ'*) “İnsanlara seslen, ilân eyle!” demiş, belki Bilâl-i Habeşî RA'a, belki başka bir zâta... Ama umûmiyetle ezanı ve böyle ilânları, gür sesli Bilâl-i Habeşî Hazretleri'ne ilân ettirirdi Efendimiz.

“—İnsanlara seslen, ilân eyle ki, bugün şimdiye kadar bir şey yemiş olan da, yemiş olsa bile, biraz bir şeyler atıştırmış olsa bile, (*felyesum bakıyyete yevmihî*) gününün geriye kalan zamanında oruç tutsun!” Yâni yemiş bile olsa, ondan sonra yemesin, yine o sevabı kaçırmayacak, kaçırmamış olacak demek ki, Efendimiz böyle tavsiye ediyor.

(*Ve men lem yekün ekele felyesum*) “Ama yememiş olan da yemesin, oruç tutsun! (*Feinne'l-yevme yevmü aşûrâ'*) Çünkü, bugün Aşûre Günü'dür.”

Yâni, “Oruç tutmak iyidir.” demek istiyor Peygamber Efendimiz. Hattâ yemiş olanların bile, bundan sonra bir şey yemeyip aç durarak, yemeden durmasını tavsiye etmiş oluyor.

İşte bu sebeplerden, demin okuduğum hadis-i şerifi de nazar-ı dikkate alırsak, Efendimiz de kendisi tuttuğu için, bu Aşûre Günü'nde oruç tutmak sevap... Ama, zâten kardeşlerime bir şey hatırlatmak isterim, İslâm'da oruç sadece Ramazan'da değildir. Ramazan'ın dışında da oruçlar vardır. Ramazan'ın dışında tutulan oruçlardan da çok çok sevaplar alınır.

Meselâ, Ebû Hüreyre RA'dan ve Sehl ibn-i Sa'd RA'dan Hatîb-i Bağdâdî rivayet etmiş:⁴

مَنْ صَامَ يَوْمًا تَطَوُّعًا لَمْ يَطَّلِعْ عَلَيْهِ أَحَدٌ لَمْ يَرْضَ

اللَّهُ لَهُ بِثَوَابٍ دُونَ الْجَنَّةِ

(خط. عن سهل بن سعد، خط عن أبي هريرة)

RE. 426/4 (*Men sâme yevmen tatavvuan, lem yattali' aleyhi ehadün, lem yarda'llàhu lehû bi-sevâbin dûne'l-cenneh.*) “Bir kimse, kimse duymadan, kimseye belli etmeden, kimseye fâş etmeden, oruç tuttuğunu ilan etmeden, Allah rızası için, tatavvu' olarak, sevap kazanmak maksadıyla bir gün oruç tutarsa; Allah-u Teâlâ Hazretleri onun mükâfatının cennetten başka bir şey olmasına razı olmaz. Yâni, güzel tutmuşsa, ona cennetlik olmayı nasib eder.” buyuruyor.

⁴ Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.I, s.278, no:118; Sehl ibn-i Sa'd RA'dan ve Ebû Hüreyre RA'dan.

Onun için, Ramazan'ın dışındaki güzel oruçları tutmalarını da, kardeşlerimize ben zaman zaman hatırlatıyorum.

Bu hususta *Râmûzü'l-Ehâdîs*'in 425 ve 426. sayfalarında pek çok hadis-i şerifler var. Bunları açıp okurlarsa, zaman zaman o oruçları tutarlar, o sevapları kazanırlar.

Demekki bugünkü sohbetimizde, konuşmamızda, vaazımızda, bu cumartesi günü oruç tutmayı tavsiye etmiş oluyoruz. Bir de tabii, pazar günü de tutulacak. Çünkü yahudilere benzememek, onlara muhalefet etmiş olmak, onlardan daha ötelere, derinlere gittiğimizi beyan etmiş olmak için, belirginleştirmek için, ilâve de etmemiz lâzım!

Onun için, pazar günü de oruç tutarsınız! İnsan işe gitmediği zaman, evde oturduğu zaman, oruç daha kolay tutulur. Hane halkı da tutar, hep birden sevapları alırsınız. Bizi de duadan unutmazsınız. Bu bir...

b.Aşûre Günü Evde Bolluk, Bereket

Bundan başka, Aşûre Günü'yle ilgili olarak size hatırlatacağım şeylerden bir diğeri: Bu günde eğer çoluk çocuğunuza, evin içine, yiyecek, içecek çok şeyler alır da, evde bolluk, bereket olursa, bu da uygun olur. Bunu da yapın!

Bu hususta da iki hadis-i şerifi okumak istiyorum size. Birisi Taberânî *Mu'cemü'l-Evsat*'ında, Beyhakî *Şuabü'l-İmân*'ında Ebû Saîd el-Hudrî Hazretleri'nden; İbn-i Adiy, Beyhakî, İbn-i

Hibbân ve diğer kaynaklarda İbn-i Mes'ud'dan; İbn-i Adiy'de, Beyhakî'de, Ebû Hüreyre RA'dan şöyle rivayet edilmiş:⁵

مَنْ وَسَّعَ عَلَى عِيَالِهِ فِي يَوْمِ عَاشُورَاءَ وَسَّعَ اللَّهُ
عَلَيْهِ فِي سَنَتِهِ كُلِّهَا

طس. هب. عن أبي سعيد؛ عد. ق. حب. هب. عن ابن مسعود؛ هب. عن جابر؛ عد. هب.
عن أبي هريرة

RE. 446/5 (*Men vessea alâ iyâlihî fî yevmi àşûrâe vessea'llâhu aleyhi fî senetihî küllihâ.*)

“Kim çoluk çocuğuna, aile halkına aşure gününde bir genişlik, bolluk sağlarsa; yiyecek, giyecek, giyim, kuşam hususunda evde şöyle bir şenlik, bolluk olursa; çarşıdan bir şeyler alınıp eve getirilirse; Allah da ona, böyle yapan aile reisine bütün sene içinde tamâmen bolluk bereket ihsan eder, genişlikler, rızık ve nimet çokluğu bahşeder.”

Bir hadis-i şerif bu... Aynı konuda diğer bir hadis-i şerif Câbir RA'dan:⁶

⁵ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.X, s.77, no:10007; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.365, no:3792; Beyhakî, *Fadâilü'l-Evkât*, c.I, s.452, no:244; İbn-i Hacer, *el-Emâliyyü'l-Mutlaka*, c.I, s.28; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.V, s.211; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.III, s.97; Ukaylî, *Duafâ*, c.III, s.252, no:1253; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.366, no:3795; ; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.VI, s.200; Ukaylî, *Duafâ*, c.IV, s.65, no:1613; Ebû Nuaym, *Ahbâr-ı İsfahan*, c.III, s.97, no:707; Ebû Hüreyre RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IX, s.121, no:9302; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.366, no:3794; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *İyâl*, c.II, s.566, no:385; Beyhakî, *Fadâilü'l-Evkât*, c.I, s.452, no:245; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VIII, s.576, no:24259; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXI, s.496, no:24111.

⁶ *Kenzü'l-Ummâl*, c.VIII, s.576, no:24258; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.284, no:2642 *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXI, s.496, no:24113.

مَنْ وَسَّعَ عَلَى نَفْسِهِ وَأَهْلِهِ يَوْمَ عَاشُورَاءَ وَسَّعَ اللَّهُ

عَلَيْهِ سَائِرَ سَنَتِهِ

(ابن عبد البر عن جابر)

RE. 446/6 (*Men vessea alâ nefsihî ve ehlihî yevme àşûrâe vessea'llâhu aleyhi sâire senetihî.*) “Kim bizzat kendi şahsı üzerine ve ailesi üzerine Aşûre Gününde bolluk ve genişlik sağlarsa; yâni nimet, yiyecek, içecek, giyecek konularında bol bol, cömertçe ikram ederse, sağlarsa; Allah-u Teâlâ Hazretleri o senenin öteki günlerinde de ona bolluk, bereket, genişlik ihsân eyler.”

Demek ki, Aşure Günü'nde, çarşıya pazara çıkacağız; filelerimizi, çantalarımızı dolduracağız!..

Eskiden file kullanılmazdı. Zembil denilen, içine konulan şey görünmeyen kaplarla çarşıdan, pazardan bir şeyler getirilirdi. Bu fileler hafif oluyor tabii, o bakımdan güzel. Çok şey alıyor, güzel... Fakat içindeki malzeme görülüyor. Eskiden alınan şeyleri göstermeyi, “Alamayanların canı çeker, üzülürler.” diye büyüklerimiz uygun bulmamışlar. İçi görünmeyen torbalarda veyahut zembil dediğimiz kaplarda pazar malzemesini eve getirmişler.

“—Haa bak, üzüm var!.. İşte bak, elma almış! İşte sebzelerden, meyvalardan renk renk şunlar var... Ay şunu ne kadar canım istedi!” filân demesin alamayan fakirler diye, böyle bir nezaket, zarafet...

Hattâ yemek dükkânlarının bile, sokak tarafları boyalı olurdu. Yâni parası olmayan, içeri giremeyen, yemek yiyenleri görüp de ağzı sulanmasın diye... Bu eskilerin töresi...

Tabii, kendileri bir yemek yaptıkları zaman konu komşuya da dağıtmak vardı. “Bunun kokusunu onlar da duymuştur, canları çeker.” diye. “Haydi bakalım kızım, al bu tabağı, şu komşu teyzenin kapısını çaliver! Bunu ona hediye ediver!..” “Haydi bakalım bir daha gel, şu tabağı da öteki komşuya götürüver!” diye dağıtılırdı. Veyahut meyvalardan, bağdan küfeyle bir şeyler geldiği zaman, etraftaki görenlere, komşulara göz hakkı olarak verilirdi. Duymuşsa kokusunu, canı çekmişse, canı ister diye böyle iyilikler, hediyeleşmeler olurdu komşular arasında.

Tabii bir de bu Aşûre Günü’nde, bizim örfümüzde bir şey daha var; buğday, üzüm, fındık, fıstık, çeşitli böyle kuru yiyecekler, tatlı incir, kayısı vs. parçaları katılarak, hoş kokulu, gül kokulu bir güzel tatlı yapılıyor. Üzerine nar, fındık vs. konuluyor, ceviz döğülüyor; güzel bir tatlı oluyor. Buna da *aşûre tatlısı* diyoruz, kısaca *aşûre* diyoruz.

Bu da evlerde gelenek olarak, töre, adet olarak yapılıyor. Konu komşuya da dağıtılıyor. Bir hayır olsun, sevap kazanılsın diye Aşure günü tatlı dağıtılıyor komşulara... Bu da güzel bir şey! Hem dedelerimizin güzel adetini devam ettirmiş oluruz, hem de bazı kimseleri sevindirmiş oluruz. Onun için, inşâallah böyle güzel güzel aşure tatlısını da yaparsınız; kâselere, tabaklara koyup konu komşuya hediye edersiniz.

Çünkü hediyeleşmek muhabbetin artmasına sebep olur. İslâm da muhabbete çok önem veriyor. Yâni müslümanlar arasında muhabbet olması, insanlar arasında, komşular arasında geçim olması; ailenin fertleri arasında sevgi, saygı olması; milletin fertleri arasında böyle uyum ve sevgi, bağlılık, muhabbet olması çok önemli...

c. Çevremizdeki Ülkeleri Tanıyalım!

Osmanlı dedelerimizden Allah razı olsun ki, çeşit çeşit ırklardan, çeşit çeşit lisanları konuşan insanları ne kadar güzel, huzur içinde, hatta müslüman olmayanları bile huzur ve esenlik içinde, yedi asır bir arada yaşatmışlar.

Şimdi Osmanlılarla ilgili elime gelen bazı yeni neşriyatı da takip ediyorum, okuyorum.

Hatta dikkatimi çekti: Ukrayna, yâni Rusya'dan ayrılan, Rusya'nın Avrupa tarafında, başşehri Kiev olan ülke...

Biz eskiden Sovyetler Birliği diye biliyorduk ama, onlar kendilerine Ukrayna diyorlar. Tabii onlarla biz bir ara komşuyduk. Çünkü Romanya'dan, Besarabya'dan Karadeniz'in kuzeyine kadar, Kırım'a kadar, Karadeniz daima müslümanların, Türklerin bir gölü gibiydi. Karadeniz sahillerinden Kırım'a gemiler giderdi, Tuna'ya gemiler giderdi.

Benim rahmetli hocam, Prof. Necati Hüsni Lugal Bey'in⁷ gülerek anlattığı bir şey vardı. Trabzonluydu kendisi: “Bizim dedeler Tuna’ya gemilerle sefer yapardı. Biz şimdi böyle kaldık.” derdi rahmetli. Böyle ilişkilerimiz vardı. Yâni Karadeniz İktisadî Birliği, Osmanlılar zamanında kurulmuştu.

---

⁷ Prof. Mehmet Necati Lugal (1878-1964): 1878’de İstanbul’da doğdu. Babası Hüseyin Hüsni Bey’dir. Küçük yaşta hafız oldu. Resmî okulun yanı sıra özel hocalardan dersler aldı. Edebiyata derin bir ilgi duydu. Arapça ve Farsça’yı öğrendi. Şeyh Sa’dî-yi Şirâzî’nin *Gülistan*’ından, Mevlânâ’nın *Mesnevî*’sinden yüzlerce beyit ezberledi. Eski Arap şiirinin inceliklerine vakıf oldu. 1907 Yılında Fatih Camii’nde ders vermeye başladı. Muhtelif okullarda ve medreselerde 1917 yılına kadar dersler verdi. Bu arada çok genç yaşta, babası ile birlikte hacca gitti. 1917 Yılında Almanya’da okuyan Türk öğrencilere öğretmen olarak tayin edildi. 1919 Yılında Hamburg Üniversitesi Şarkiyat Enstitüsü’nde göreve başladı. 1939’da Türkiye’ye döndü. Beyazıt Kütüphanesi müdürlüğüne tayin edildi. Maaşı çok düşüktü, maddî sıkıntılar çekti. Ek görev olarak bazı okullarda Türkçe öğretmenliği yaptı.

Küçüklüğünden beri maddeye değil, ilme kıymet vermişti. İlâhiyat, edebiyat ve filoloji tahsil etmişti. Arapça, Farsça, Almanca, Fransızca ve İngilizce biliyordu. Hele bu dillerden ilk üçünün edebiyatına iyice vakıftı. Urduca ve Afganca gibi diğer şark dillerinden de anlıyordu. Sayısız öğrenciler yetiştirmiş ve Türk kültürünü yabancı ülkelerde yaymağa çalışmıştı. Fakat birçok bilim adamı gibi, o da maddî sıkıntı içinde bırakılmıştı. Bazı dostlarının Millî Eğitim Bakanlığı’na müracaatıyla, 1943 Yılında AÜ Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Şarkiyat Enstitüsü profesörlüğüne getirildi. Burada pek çok ilim adamı yetiştirdi. Hemen herkesin eski metinlerdeki müşkilleri çözerdi.

1949 Yılında AÜ İlâhiyat Fakültesi’nin kurulmasında rol oynadı. Bu fakültenin öğretim kadrosunda fahriyyen görev olarak Arapça-Farsça profesörlüğü yaptı. 1952’de yaş haddinden emekliye ayrıldı.

1956-1957 ve 1959 yıllarında Bon ve Frankfurt Üniversitelerinde misafir profesör olarak çalıştı. 1960 Yılında, yeniden hazırlanan üniversiteler kanununda yaş haddi kaldırıldığından, AÜ İlâhiyat Fakültesi Klasik Dînî Türkçe Metinler Kürsüsü profesörlüğüne tayin edildi. 23 Mart 1964 Pazartesi günü hayata gözlerini yumdu.

O Ukraynalının sözünü söyleyecektim asıl:

“—Biz Osmanlıya karşı Ruslarla iş birliği yaparak iyi yapmadık.” demiş.

İki tarihçi çıkmış uluslararası bir toplantıda demiş:

“—Osmanlı’ya karşı Ruslarla işbirliği yaparak, yanlış bir tarihi tercih yapmışız. Keşke Osmanlılarla birlik olsaydık, o zaman bizim istikbalimiz, bu günümüz daha da iyi olacaktı.” demiş.

Bana ilginç geldi. Şu bakımdan da önemli: Biz çevremizdeki milletlerin ruhiyatını, hissiyatını fikriyatını iyi takip etmiyoruz. Yâni, onlar bizim hakkımızda neler düşünüyorlar; bilmiyoruz. Eğer bir takip etsek, bizim dünya üzerinde ne kadar çok hayranlarımız olduğunu, bizi ne kadar seven, sayan insan olduğunu daha iyi anlayacağız. Bir de çevremizdeki düşmanlıkları anlarız, tedbir alırız. Dostlukları da anlarız, el uzatırız. Onlarla birlik ve beraberlik içinde oluruz.

Çünkü bütün insanlar kardeştir. Benî Ademdir, Adem Atamızın evlatlarıdır. Güzel gelişmeler olur. Yirminci Yüzyıl’da bunu yapmalıydık, gecikmişiz, şimdiye kadar yapmamışız. İnşâallah bundan sonra çevremizi daha iyi inceleyelim! Müslüman kardeşlerim, beni dinleyen kardeşlerim, bu hususa çok dikkat etsinler!..

Ben talebelerime de söyledim;

“—Çevredeki ülkelerin dillerini öğrenin!” diye.

Bu Kafkasya’yı iyi incelememişiz maalesef... Balkanlar’ı iyi incelememişiz, Afrika’yı incelememişiz; emrimizin altındaki, idaremiz altındaki diyarları iyi tanımamışız, düşmanların gelişmesini engelleyememişiz... İçimizden çetelerin çıkıp böyle kocaman, güzel Devlet-i Aliyye’mizi parçalamasını engelleyememişiz. Şimdi de hâlâ güzel ülkemizi bölmek isteyenler var, parçalamak isteyenler var. Onlara karşı da tabii uyanık olmak, tedbirli olmak lâzım!..

Muhabbet fırsatlarını da tabii, yakalayınca hiç kaçırmamak lâzım! Bu muhabbet mayasını mayalayıp, çoğaltıp, yaymak lâzım ki, dünya bir gülistan olsun... İnsanlar gül gülistan birbirleriyle hoş geçinsinler. Bu harpler, darplar, baskınlar, katliamlar, ırk soykırımları, bu zulümler, göz yaşları dinmeli!..

Bunu dindirecek ancak inançtır, Allah korkusudur, ahiret duygusudur, hesap verme endişesidir. “Cenâb-ı Hakk’ın huzuruna çıkacağım, yaptıklarımdan ahirette hesap vereceğim!” diyen insanlar bunu yapabilir. Onun için, beni dinleyen kardeşlerimden rica ediyorum: Çevreleriyle çok yakından ilgilensinler, her şeyi gayet iyi takip etsinler, fırsatları güzel değerlendirsinler! Kötü gelişmeler varsa, onların karşısında da karşı tedbirleri almak gerekiyor.

Meselâ, bu en son olay olarak bir top karşılaşmasında, o vesile ile gelmiş seyircilerin taşkınlık yapması, kavga çıkması, bir-iki kişinin bıçaklanarak, şişlenerek öldürülmesi; acı bir olay... Öbür tarafın taşkınlığı acı, tabii beri tarafın da böyle yapması uygun değil! Bunun karşısında, belirmiş karşı düşmanlıklar var.

Bunların hepsini dikkatle takip etmek lazım! “Ne yaparız, kötü gelişmeleri nasıl engelleriz? İyi gelişmeleri nasıl sağlarız?..” diye derin derin düşünmeliyiz, gereken çalışmaları yapmalıyız, tedbirleri almalıyız. Hepimiz sorumluyuz.

Bizlere daha çok gayret düşüyor. Çünkü biz sırf kendi nefsimiz için yaşamıyoruz, bir de toplum için yaşıyoruz... İslâm için yaşıyoruz. Tüm kardeşlerimizin, hatta tüm insanların iyi olmasını istediğimiz için, Pakistanlının durumu da bizi ilgilendiriyor, Hindistan da ilgilendiriyor, Keşmir de ilgilendiriyor, Malezya da ilgilendiriyor, Çin de...

Şimdi ben diyorum ki arkadaşlarıma: “Aman bazılarınız çocuklarınızı Çin’le ilgili olarak yetiştirin!” Çok önemli... Çünkü dünya nüfusunun çok önemli bir kısmını teşkil ediyor ve hızla kalkınan bir devlet Çin... “Onun dilini, ben genç olsaydım, öğrenirdim!” diyorum. Arkadaşlarıma da tavsiye ederim. Çin bize uzak değil...

Orta Asya ülkeleri... “Onların lehçelerini kardeşlerimiz öğrensin!” demiştim.

Bazıları bu hususta gayret gösterdiler, hatta dilbilgisi kitapları yazdılar.⁸

Bu yakın çevremizdeki diller de önemli! Yunanistan önemli, Bulgaristan önemli!.. Saray-Bosna'mız bizim canımız, başımızın tacı, gönlümüzde müstesna yeri var... Kafkasya öyle...

Çevremizdeki komşuların hepsiyle iyi ilişkilerimizi geliştirecek çalışmalar yapmaya gayret edelim!..

Hatta ben, her ülke için bir dostluk derneği kurmayı kardeşlerime tavsiye ediyorum. Kim oralarla ilgiliyse, oraların dillerini biliyorsa, köken itibariyle ilgili olduğu, dedelerinin ilgili olduğu yerler nereyse, o ülkeyle ilgili dernekte görev alsın!

Cihana muhabbeti yayalım, insanların kardeş olduklarını onlara hatırlatalım!

Çünkü dünyaya güzel şeyleri getirecek olan inançlı, insaflı, merhametli insanlardır; bizleriz, müslümanlardır. Ötekiler, fabrikası çalışsın diye, silahı satılsın diye, milletlere harp açtırtıyor birbirlerine...

Çeşitli siyasi dalavereler oluyor, entrikalar, dolaplar çevriliyor, insafsızlıklar oluyor.

---

⁸ Dr. Metin Erkaya, *Özbekçeyi Öğreniyoruz*, İstanbul, 1992.

Afrika'daki olayların perde arkasını bilemiyoruz, Güney Amerika'daki olayları takip edemiyoruz. Ama Balkanları, Kafkasya'yı biraz daha iyi görüyoruz.

Onlarda iş yok... Bugünün medenî dediğimiz insanları, materyalist oldukları için kesesini doldurmayı düşünüyorlar. Gene insanlığa fayda sağlayacak olanlar varsa, bizleriz. Onun için görevimizi bilelim, ona göre çalışalım, aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler!

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

14. 04. 2000 - AVUSTRALYA

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

